

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ У РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ОСНОВІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Мельник А.В., аспірант

*Центральноукраїнський національний технічний університет
antonlg06@mail.ru*

Якість трудового потенціалу країни залежить від багатьох складових, зокрема від розвиненості інтелектуального та інноваційного потенціалу населення, його відповідності кон'юктурі світових ринків праці, потребам інноваційного розвитку та економічного зростання країн [4].

Підвищення якості трудового потенціалу країни у великій мірі залежить від здатності вищої школи відповідати на глобальні виклики часу, навчати молодь сучасним знанням, компетенціям, вмінню швидко адаптуватися до мінливих вимог ринкового середовища. З іншого боку, якість трудового потенціалу країни залежить від наявності економічної мотивації інвестування у такий розвиток [7], затребуваності знань.

Роль вищої школи у формуванні розвинених інтелектуально-інноваційних здібностей населення була і залишається надзвичайно високою в усьому світі [1]. На цьому наголошують у своїх працях О. Грішнова, А. Колот, І. Каленюк, О. Комарова, О. Левченко, Е. Лібанова, Л. Лісогор, М. Семикіна, Л. Шаульська та інші українські науковці. Разом з тим, науковці справедливо підкреслюють, що накопичені упродовж останніх десятиліть протиріччя та недоліки у розвитку вищої школи, її освітніх послуг, стають перешкодою у підвищенні якості трудового потенціалу України, гальмом інноваційних змін в економіці, перешкоджають підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, їх виходу на ринки ЄС. Це стало наслідком недосконалої

соціальної політики, що призвело до недоінвестування розвитку ВНЗ [1].

Аналіз статистики дозволяє констатувати кількісне зростання мережі ВНЗ, починаючи з середини 1990-х років. Йдеться як про збільшення кількості ВНЗ, так і стрімке зростання загальної кількості їх студентів та випускників. За даними Державної служби статистики України, на початок 2015/2016 навчального року (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції), кількість ВНЗ I-II рівнів акредитації склала 371 од., III-IV рівнів акредитації – 288 од.; кількість студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації – 230,1 тис. осіб, III-IV рівнів акредитації – 1375,1 тис. осіб [2]. Разом з тим, кількість закладів III-IV рівнів акредитації має тенденцію до зростання, тоді як I-II рівнів акредитації – до скорочення, що не узгоджується з попитом ринку праці.

Загалом аналіз свідчить, що останніми роками обсяг та структура попиту на ринку праці не відповідає обсягу та структурі освітніх послуг, що пропонують ВНЗ, що посилює розбалансованість ринку праці, породжує складнощі у працевлаштуванні тисяч випускників ВНЗ за фахом, призводить до їх вимушеної міграції за межі України. Понад 70% випускників ВНЗ вимушені працювати не за фахом, втрачаючи набуті знання, кожен третій перенавчається на інші спеціальності.

Якість підготовки майбутніх фахівців знижує відставання вищої школи за рівнем модернізації, застарілість освітніх і професійних стандартів, негнучкість та відірваність змісту навчальних планів від мінливих потреб економіки, відсутність реальної та якісної виробничої практики для більшості студентів, перенавантаженість викладачів, традиційно обмежене фінансування університетів, низький рівень оплати праці, яка поставлена в залежність від контингенту студентів.

Сучасна кон'юнктура українського ринку праці, що поєднує ознаки трудонадлишковості і трудодефіцитності, суперечливо впливає на

зацікавленість студентів у прикладанні значних зусиль до здобуття знань. Низька ймовірність знайти високооплачувану роботу за фахом породжує формальний підхід багатьох студентів до навчання, явища корупції та зниження вимогливості викладачів в питаннях оцінки знань.

Зауважимо, що одна з найбільш значущих відмінностей стану системи освіти України полягає у значно нижчих, ніж у розвинутих країнах, абсолютних показниках фінансування. Якщо у відносному вимірі (частка витрат на освіту у ВВП) зведений освітній бюджет України є за світовими стандартами високим, становлячи 5,3 % ВВП [6], то абсолютні обсяги ВВП України є значно нижчими, ніж відповідні показники європейських країн зі співмірною кількістю населення. У країнах Європейського Союзу (ЄС-28) на освіту витрачають у середньому 5,34% ВВП [3]. Ці показники не є співставними, оскільки обсяги ВВП та національного доходу країн значно різняться. При цьому понад 90 % державних інвестицій в галузь освіти в Україні спрямовується на утримання – заробітну плату, сплату комунальних послуг, харчування та ін., тобто переважна частина коштів йде на підтримання поточного стану освіти, а не на її розвиток.

Слід підкреслити, що низку недоліків має стимулювання праці освітян. Середній розмір заробітної плати працівників освіти у 2015 р. становив 3132 грн., тоді як середня заробітна плата в Україні – 4195 грн. [5, с. 143]. Через недостатнє фінансування, незадовільну оплату праці, несправедливу диференціацію між оплатою праці кваліфікованої і менш кваліфікованої, виникає плинність висококваліфікованих кадрів, погіршення якісного складу працівників освітніх закладів, зокрема ВНЗ. В таких умовах молоді науковці часто залишають ВНЗ заради пошуку більш оплачуваної роботи.

Вітчизняні роботодавці сьогодні вже усвідомлюють невідповідність якості трудового потенціалу фахівців зростаючим вимогам, як і небезпеку інтелектуальної міграції за межі країни. Проте підприємці на практиці

вкрай інвестують у розвиток ВНЗ, посиляючись на нестачу фінансових коштів. Водночас глобальні тенденції світового розвитку вимагають негайного реформування вищої школи в інтересах підвищення якості трудового потенціалу країни.

Реалізація завдань модернізації вищої освіти в Україні вимагає подолання низки назрілих проблем, серед яких найбільш актуальними є: невідповідність структури підготовки спеціалістів реальним потребам економіки, зниження якості освіти, корупція в системі вищої освіти, відірваність від наукових досліджень, повільні темпи інтеграції в європейський і світовий інтелектуальний простір [4].

Розв'язання назрілих проблем у підвищенні якості трудового потенціалу країни потребує спільної участі соціальних партнерів (держави, бізнесу, освітніх закладів, профспілок, громадських організацій). Пошук адекватних механізмів підвищення економічної мотивації інвестування у розвиток трудового потенціалу на основі модернізації вищої школи має стати актуальним напрямом наукових досліджень.

Література:

- 1 «Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України»: Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
- 2.Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org>.
- 3.Журнал «Eurostat» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&rcode=tsdec450>.
- 4.Інтелектуальний потенціал: соціальні виміри використання та розвитку [колективна монографія] / М. В. Семикіна, В. І. Гунько, С. Р. Пасєка / За ред. М. В. Семикіної. – Черкаси : видавництво ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. – 336 с.
- 5.Праця України 2015: статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 310 с.
- 6.Рейтинг стран мира по уровню расходов на образование [Електронний ресурс].– Режим доступу:

<http://gtmarket.ru/ratings/expenditure-on-education/info#ukraine>.

7. Семикіна М.В. Економічна мотивація інвестування в розвиток людського капіталу підприємства // Актуальні проблеми економіки, 2004. – № 5. – С. 178 – 185.

УДК 378.1

МЕНЕДЖМЕНТ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бредіхін В.М. канд. техн. наук, доцент

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Сучасні економічні та політичні умови, які склались в Україні, відбиваються також і на проблеми у сфері вищої освіти та пов'язану з цим гостру конкуренцію ВНЗ, і ця обставина загострює питання щодо існування та функціонування значної кількості вищих навчальних закладів країни. Для збереження свого положення в сфері навчання менеджмент та керівництво ВНЗ все частіше використовують у своїй діяльності нові інструменти ринкових механізмів, які в принципі ніде в світі або будь-коли не застосовувались системами вищої освіти. Сталися події, коли попередні методи роботи ВНЗ вже не працюють і потрібно налаштовувати свою діяльність таким чином, аби швидко та ефективно реагувати на зміни ринкового середовища. Управління освітніми послугами постало в центрі уваги публікацій та досліджень як у вітчизняній так і у зарубіжній літературі. Вагомий внесок у розвиток рішення цієї проблеми здійснили вітчизняні й зарубіжні автори: Оболенська Т.Є., Корчагова Л.О., Шевченко Д.А. та ін.